

Banneling in Den Briel

Karel Eykman

Ik heb geen echt nare herinneringen aan de hongerwinter. Ik herinner me niet eens echte honger. Ik heb suikerbietensiroop op mijn boterham gehad, maar die was wel smakelijk. Negen jaar was ik toen en we woonden in Rotterdam, bij het Eendrachtsplein, aan de rand van het gebombardeerde centrum van de stad. Maar ik was in de hongerwinter wel een mager scharminkel. Als ik op zaterdagavond in een teiltje voor de noodkachel werd gewassen, kon je makkelijk mijn ribbetjes tellen, en het licht van de lamp boven tafel kon je door mijn hand heen zien.

Zo kwam het dat mijn moeder me had ingeschreven voor een kinderkonvooi – zo heette dat toen. Zo nu en dan werd een groep hongerende kinderen uit de stad naar een dorp of zo gestuurd om een beetje aan te sterken. Ik zou worden ondergebracht bij een familie in Den Briel.

Ik wist niet zeker of ik daar zo gelukkig mee was, al hoorde ik er blij om te zijn. Ik had er toch niet om gevraagd? Ik was toch niet stout of lastig geweest? Ik had nooit over het eten gezeurd of gejeugd. Wilde mijn moeder me misschien weg hebben? Ik had toch niets gedaan?

Niet dat ik luidkeels geprotesteerd heb. Als kind neem je de dingen zoals ze zijn. Het zal wel ergens goed voor wezen, denk je. En je staat er verder niet bij stil.

Toen wij van Rotterdam vertrokken, zei mijn vader nog schutterig: 'Nou Karel, hou je haaks.' Moeder gaf me een onhandige zoen en toen liep ik over een smalle loopplank het schip op. Een rijnaak was het, een vrachtschip met een groot laadruim waarin ik terecht kwam met tachtig andere, lawaaijige kinderen. Ik wist niet wat me allemaal nog te wachten stond. Ik zat maar stil in een hoekje voor me uit te kijken. Aan de overkant zat een meisje met grote prikogen en blonde piekhaan, dat zich zo te zien ook niet op haar gemak voelde.

Toen we in Den Briel aankwamen, kreeg ik onderdak bij de apo-

theker en zijn vrouw. Hij was een wat oudere man, kaal en met een klein brilletje. De mevrouw was een dame met grijs opgestoken haar, met een rechte rug en haar kin naar voren.

Ze waren best aardig, geloof ik, maar ik voelde me toch vreemd, zonder dat ik wist waar dat door kwam. Ze aten brood met mes en vork en ze deden aan bidden voor het eten, waarbij ik de woorden niet altijd begreep. Ze hadden geen kinderen en ook bijna geen speelgoed. Alleen een oud houten vliegtuigje en vier blokken – daar kun je niet veel huizen van bouwen. Met dat vliegtuigje speelde ik vaak bombardementje, want ik wist hoe dat moest: *wrengwreeeng... kladderatsch-boem!* Maar mevrouw wou dat niet de hele dag hebben. Daar kreeg ze hoofdpijn van, beweerde ze. Ja, hallo zeg! Een oorlog zonder een beetje geluidsoverlast, daar is toch niks aan?

Maar goed, ik hield me maar in. Als kind neem je de dingen zoals ze zijn. Het zal wel ergens goed voor zijn, denk je. En je staat er verder niet bij stil.

Schuin tegenover ons in de straat was de woning van de hoofdagent van politie, en uitgerekend daar hadden ze dat meisje met die blonde piekharen en grote prikogen in huis genomen. Omdat de apotheek en de politie elkaar kenden, mocht dat meisje zo nu en dan bij mij komen spelen, achter in de tuin. Hennes heette ze.

Vanuit de tuin kon je de kerktoren van Den Briel zien. Hij was wel niet zo hoog als die van de kapotte Laurenskerk in Rotterdam, maar toch. Als je goed keek, zag je hoe bovenop Duitse soldaten stonden te loeren of er ook vijanden waren. Hennes en ik speelden onderduiker-tje; we verstopten ons onder de bessenstruiken, zodat de Duitsers ons niet konden zien.

Er was ook een klein vijvertje in die tuin. Daar probeerden we de salamanders te vangen die ik had zien zwemmen. Alleen lukte dat niet zo goed, omdat die beesten ook heel goed wisten wat onderduiken was.

De politieman en zijn vrouw waren nogal streng voor Hennes, vertelde ze. Eerst je bordje leegeten en dan pas het toetje, op tijd naar bed en vroeg op. Dat was niet zo erg, maar ook niet erg prettig. Dus besloten wij om er een dagje tussenuit te knippen.

Het was intussen eind april geworden en ik wist dat dan de bollen velden gingen bloeien. Volgens mij moest er zo'n bollenveld in de

buurt van Den Briel bestaan. Dus wij op zoek naar tulpen. We liepen de stadspoort uit. We kwamen langs bunkers en een slagboom, er waren prikkeldraadversperringen waar we onderdoor kropen en we zagen dat er een breed gat in de weg was gegraven, met een mitrailleur onder een visnet ernaast. Dat was waarschijnlijk om de Canadezen tegen te houden, mochten die op het idee komen helemaal naar Brielle op te trekken. Om indruk te maken op Hennes fluisterde ik haar toe dat ik de geallieerde troepen wel zou waarschuwen als het zover was. Op die manier heb ik dus nog in het verzet gezeten als jongetje.

We wandelden een heel eind langs velden en boerderijen, maar bollenvelden, ho maar. Hennes wilde alweer terug en ik wilde stug doorgaan en daar kregen we ruzie over, toen ik opeens in een weiland twee krokussen zag staan, een witte en een paarse.

We keken om ons heen of niemand ons zag en klommen over het hek. Daar plukte ik de paarse krokus en gaf die aan Hennes. Zij plukte de witte en gaf die aan mij. Omdat we elkaar al zo lang aardig vonden, spraken we toen meteen maar af dat we verkering namen en dat we eeuwig met elkaar zouden spelen.

Toen ik aan het eind van de middag thuiskwam met mijn verlepte krokus, kreeg ik op mijn donder van Mevrouw Apotheek. Ze had zich vreselijk zorgen gemaakt, omdat ik zomaar ineens kwijt was, en bij de overburen van de politie waren ze ook in paniek geweest om Hennes. Ze wilde er verder van mij niets meer over horen en ik werd de tuin in gestuurd. 'Want ik wil je nu eventjes niet zien,' zei ze.

Daar slenterde ik wat rond. Als kind neem je de dingen zoals ze zijn. Het zal wel ergens mijn schuld zijn, denk je. En je staat er verder niet bij stil.

In het kippenhok achter het huis had ik twee kippenringen gevonden, een blauwe en een rode. Ik denk dat de kippen die dingen af hadden gedaan omdat ze knelden. Maar mij pasten ze best. Ik deed de blauwe aan en de rode schoof ik de volgende dag om Hennes' vinger. Zo hadden we niet alleen verkering, we waren nog verloofd ook.

Toch had ik daar beter niet aan kunnen beginnen. De politie van Hennes kwam erachter en die wou het niet hebben. We mochten niet meer met elkaar spelen. We waren nog te jong voor dit soort dingen. We begrepen best wat ze bedoelden, heette het.

Eerlijk waar, ik wist bij God niet waar ze het over hadden. Had ik

eindelijk een beetje vriendschap gevonden in dat vreemde verre Den Briel, mocht het opeens niet meer. Nou goed, dan niet, dacht ik, en schouderophalend liet ik verder niets merken. Maar ondertussen had ik wel degelijk de pest in. Als kind sta je daar alleen niet bij stil.

Weer struinde ik de tuin rond en schopte zo nu en dan tegen takjes en steentjes, die het ook allemaal niet konden helpen. In het schuurtje had ik een schepnet gevonden en daarmee maakte ik de hele middag jacht op de salamanders in de vijver. Dit keer lukte het mij waarachtig wel om er ten slotte drie te vangen, gladde glibberige reptieltjes, die ik in een grote glazen jampot deed. Op de plank boven mijn bed stonden ze daar die avond rond te zwemmen.

Ik had een knijpkat onder mijn kussen. Een knijpkat, dat was een zaklantaarn zonder batterijen, omdat batterijen niet te koop waren in die tijd. Door op een hefboompje te knijpen, ging het lampje branden, net zoals bij de dynamo van een fiets, maar dan anders.

Ik richtte de lamp op de ogen van mijn salamanders en zei ze recht in hun gezicht: 'Jullie zijn gegijzeld door de verzetsgroep codenaam Hennes. Jullie krijgen vanaf nu niets meer te eten. Jullie worden pas vrijgelaten als de laatste mof mijn vaderland heeft verlaten. Amen.'

Dat was natuurlijk gemeen van me. Wat er om me heen gebeurde, was niet de schuld van die zielige beestjes. Je mag ze daarom niet zomaar uithongeren. Dat is niet eerlijk.

Dat weet ik allemaal wel. Maar als je je als kind rottig voelt, ga je ook rottig doen. Je wordt bijvoorbeeld wreed tegenover dieren. Dan moet Hitler maar niet zo stom zijn, denk je. En je staat er verder niet bij stil.

Ik stopte met knijpen in mijn knijpkat, het gezoem van het ding hield op, het licht ging uit.

Een week later werd ik midden in de nacht wakker gemaakt. Mevrouw zat op de rand van het bed. 'De oorlog is voorbij,' vertelde ze.

'Is er dan vrede?' vroeg ik.

'Dat nog niet helemaal,' zei ze. 'In Japan vechten ze nog. Maar de Duitsers hebben zich overgegeven en Hitler is dood.'

De volgende ochtend liep ik om te beginnen met mijn pot salamanders de tuin in. Een voor een liet ik ze vrij in de vijver. De derde zwom niet meer weg, die bleef drijven op zijn rug. Hij had het niet overleefd. Pech gehad.

Buiten op straat was het druk. Elke winkel had iets oranje in zijn etalage staan. Een pompoen, een bosje bloemen of een koekblik waarop koningin Wilhelmina stond met prins Hendrik naast haar.

Op het plein voor het stadhuis werd muziek gemaakt en voor de kinderen waren er wedstrijdje in koekhapen en zaklopen. Daarbij won ik de vierde prijs, een oranjeachtig gummetje met een rood potloodje.

Twee dagen later kwam er een echte jeep Den Briel binnen rijden met wel vier Canadezen erin. Iedereen stond eromheen te dringen en te juichen. Ik was er ook bij, ik gooide mijn oranje gummetje naar ze. Het raakte de langste soldaat van de vier. Hij keek even met een grijns mijn kant op. Hij was de eerste Canadees van mijn leven.

Maar het belangrijkste was dat ik weer naar huis kon. Er was een paard en wagen geregeld, die met een lading varkens naar Rotterdam moest. Ik mocht mee op de bok, naast de boer.

Die tocht duurde de hele middag. Al is er tegenwoordig heel veel veranderd en gemoderniseerd, nog steeds zijn er langs de Groene Kruisweg plekken die ik van toen herken: de oude brug bij Spijkenisse, de molen bij Hoogvliet, het kerkje van Poortugaal.

Aan het eind van de middag, toen de zon al begon onder te gaan, kwamen we in Rotterdam-Zuid aan. Ik zag in een plantsoen een stel Canadezen, wel twaalf. Ze speelden gewoon tikkertje met kinderen, ze deden helemaal niet alsof ze grote helden waren.

Daarna reden we de oude Maasbrug over. In de verte zag ik de kapotgeschoten toren van de Laurenskerk. Maar bovenop wapperde wel mooi de rood-wit-blauwe vlag. De brandweer, hoorde ik later, was zo dapper geweest om met halsbrekende toeren naar boven te klauteren om die vlag daar te plaatsen.

Als kind neem je alles zoals het is. Je bent te jong om sentimenteel te zijn. Je staat er verder niet bij stil. Maar het was wel een mooi gezicht.

Toen wist ik nog niet dat ik dit nooit meer zou vergeten.